

Előfizetési díj:

Egész évre	4 kor. 80 fill.
Fél évre	2 „ 40 „
Negyed évre	1 „ 20 „

Megjelenik minden hó 1. és 15 én.

Egyes szám ára **20** fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

VII., Csömöri-út 28. szám,
ahova mindennemű levelezések és egyéb küldemények
intézendők.

Május elseje.

A világ minden kizsákmányolt munkásának, minden szenvedő, nyomorgó proletárjának ünnepnapja május elseje. S a hol minden proletárt egy táborba visz a szolidaritás érzése, távol maradhatnak-e onnan a vasuti munkások, akik a legnagyobb, legkérlelhetlenebb kizsákmányolónak ígájában nyögnek? Nem. A vasuti munkásoknak ott a helye a többi ünneplő között. Azok között, a kik ma egy eszmében, egy gondolatban, egy érzésben ölelkeznek, mintegy képet adva a mai társadalomnak arról, hogy milyen lesz az emberiség akkor, ha a világ proletárjai örökre és szétválaszthatatlanul úgy összeforrottak, mint összeforrottak ezen az egy napon, május elsején.

Május elsejének jelentőségét a társadalom fejlődésére, a munkás osztály sorsára nem csupán a munkás osztály, de az államok uri osztályai is fölismerték. Azt hitte ez az uri osztály, hogy az 1890-iki, tehát az elsőnek ünnepelt május elseje, a nagy hadüzenet napja. Rémhírek járták be akkor a világot. Titkos fegyverkezéstről, összeesküvéstről beszéltek mindenfelé. És mégis csak annyi történt, amennyit a munkás osztály küldöttei a párisi kongresszuson előre megállapítottak, amikor május elsejét a munkás osztály ünnepnapjává avatták. A munkás osztály ünnepelt, követelve a nyolcz órai munkaidőt, a nyolcz órai pihenőt és nyolcz órai szórakozást.

Mi hát a tanulság abból, hogy az urak, a kizsákmányolók osztálya annyira rettegett ettől a naptól? Az, hogy ez az osztály felismerte, hogy mekkora erő rejlik abban, ha minden országban szervezkedik a munkások osztálya s ha ez a szervezett osztály egyakarattal ugyanarra a célra egyesül.

„Világ proletárjai, egyesüljete!” — e hatalmas jelszó valóra válva jelent meg váratlanul a polgárság tudatában.

Emberek, akiknek egész élete a nyomorúság halmaza, akiknek minden gondolata alázat, akik soha a társadalomtól mást nem hallanak, mint kicsinységük, értéktelenségük hangoztatását, mást nem kapnak, mint bér formájába öltöztetett ajándékot, alamizsnát, felállnak és kiáltják: *emberek vagyunk!*

Különböző nyelvű, különböző színű, különböző műveltségű emberek, kik nem ismerik egymást, kiket elválaszt egymástól számtalan hazug bálvány, amelyet oltárra emeltek és

imádat tárgyává tettek hazug emberek, kezet fognak és kiáltják: *eggyek vagyunk!*

Akiket nem tanítottak egyébre, minthogy szükséges függelékei a gazdaságnak; akik örökkön azt hallják, hogy csak annyit érnek, amennyit fáradságukért kapnak, mert mindenki érdeme szerint részesül jutalomban, akik félénk csodálattal bámulják a fényt, a jólétet, amelyben mások élnek, fölkelnek és kiáltják: *a munka, a gazdagság mi vagyunk!*

Ezt a titkot pattantotta ki Május Elseje és ebben jó része van a vagyonos osztályok ijedségének.

Mi történik, ha a munkásság leteszi az ásót, a kapát, a kalapácsot, a vésőt!

Hát nem a vállalkozók, a hivatalnokok, a katonák azok, akiken az emberiség léte nyugszik!

Miből élünk, ha nyugszik a szerszám?

Munka nélkül nincs élet, gazdagság!”

Hogy ezek az igazságok, amelyeket régen tudtak a vagyonos osztályok irástudói, im elhatolnak, köztulajdonává lesznek a munkások millióinak, — ettől ijedt meg az uralkodó osztály.

De mit ér e tudás magában? Gondoskodott a mai rend bőven, hogy ne kelljen tartania az értéküket, társadalmi szerepüket felismertektől.

Meg tudsz-e élni csak csupán munkaerőből, ha hiányzik az anyag, amelyen gyakorolhatod tudásodat?

Nem!

Az anyag pedig annak az osztálynak tulajdonában van, amelyet ezért vagyonosnak neveznek.

Ugy látszott, hogy ez a mentsvár, amelyre diadala zászlaját a vagyonos osztály fölpláncolhatja.

És ime, Május Elsején megmutatta a munkásság, hogy fölfedezte ennek a támasznak is a gyöngéjét, amelyet megütvén, romba döntheti.

Egy munkás semmi, száz munkás semmi, ezer munkás sem nyom a latban; de ezer és millió munkás akaratát egymás akaratával egyesítve, kezét egymás kezébe téve — erő, hatalom, amelyet érvényesíteni lehet, méltó ahhoz a tudathoz és súlya annak a tudatnak, hogy az élet, a gazdagság forrása — a munka.

Ez az *öntudat*; és az egyértelem, az egyakarat — a *szervezkedés*.

Hogy az öntudathoz a szervezkedés járult, ettől vesztette el végképp a fejét a burzsoázia.

Látta, hogy a munkásság megtalálta a győzelem fegyvereit.

Óriási csak elgondolni is; sok millió ember, aki eddig nemcsak pária volt, de alacsony, értéktelennek tudta is magát, — felismeri önbecsét; és akik eddig egymáshoz idegenül, gyűlölve egymást, hasoncsusztak a hatalom kegyéért, most összefogódzva követelik azt, ami értékükhöz mértén megilleti őket. És mert értékük mindenki, mert nélkülük nincs semmi, mit követelhetnek egyebet, mint — mindent!

Amazoknak pedig, a kiké eddig minden — marad a — semmi.

Csoda-e, ha a halál félelme költözött 1890. Május elseje előtt a kizsákmányolók lelkébe?

És a vasuti munkásoknak, kiknek száma tömérdek, kell, hogy a maguk szervezetségükkel támogassák azt az erőt, mely az emberiséget kiemeli mai alacsony helyzetéből s ráviszi az élet igaz útjára. Arra az utra, a melyen minden felemelt fővel haladhat mint ember, s nem pedig mint a kizsákmányolók igavonó barma.

Ünnepeljete hát vasuti munkások. Mutasátok meg, hogy ti is *emberek* akartok lenni és *emberekké* is lesztek. Nem a mások irgalmából, de a magatok erejéből.

A m. kir. államvasuti hivatalnokok, altisztek és szolgák sztrájkja.

A mozgalom.

Esztendőök óta forrong és lázong a vasuti hivatalnokok, altisztek és szolgák kedélye. Esztendőök óta hol itt, hol ott hallatszott egy-egy hang, amelyből érthető lett, hogy a vasutasok elégedetlenek helyzetükkel s változtatni akarnak valamicskét azon kizsákmányoláson, melynek siralmas és agyonsanyargatott áldozatai valamennyien, persze azt a sok herét kivéve, akik magas fizetést huznak és semmit sem dolgoznak. Az elégedetlenség érthető. Harmincz év óta ugyanaz a fizetésük, holott harmincz év óta megdrágult az élet, s az állam fokozott igényeket támaszt a vasutasok munkáerejével szemben. Harmincz esztendő óta nyögik a nyomorúságot, de panaszuikat sehol meg nem hallgatták. Kértek, kunyeráltak, de mindenütt süket fülekre találtak. Az uzsorás, az állam kérlelhetetlen maradt. Ő a maga hasznát tartotta szem előtt, s ennek a haszonnak áldozatul dobott minden más jogos érdekét.

Az elégedetlenkedők végre megunták a helyzetet s a tett mezejére léptek. 1901-ben

emlékiratot szerkesztettek, melyet átadtak a kereskedelmi kormányknak.

Az emlékirat.

Az 1901-ben szerkesztett memorandum ki-merítően felöleli a kinevezett vasutasok minden szakmájának jogos igényeit. A kérvény azon része, mely az altisztek és szolgák helyzetével foglalkozik, lényegében így hangzik:

Az altisztek emlékiratából.

„Mostoha anyagi helyzetünk szabályozására nézve, kegyes engedelemmel, azon meggyőződéssel vagyunk bátrak a következő táblázatot beterjeszteni, hogy az abban foglaltak, a már ecsetelt helyzetünkre való tekintettel a legsürgősebben a teljes mértékben pártolásra találunk.

A javasolt illetmény.

Rang-fokozat	Osztály	Fizetés	Lakbér		Költözési átalány	Napiidő	Előléptetésre várakozási idő
			fővárosi	vidéki			
III.	3	1200	600	400	80	5	2—2
	2	1400					
II.	3	1800	700	500	100	6	3—3
	2	2000					
I.	3	2400	800	600	120	7	4—4
	2	2800					
	1	3200					

Minthogy ezen fizetésrendezés nem csupán az ujonnan belépőt célozza az eladósodástól megmen-teni, hanem főleg az anyagi gondokkal küzdő, régeb-ben szolgáló alkalmazottat, ha nem is azon hely-zetbe juttatni, hogy pályája végén szükségét ne lás-son, de társadalmi kötelezettségének anyagi szempontok-ból könnyebben, mint ez ideig, hogy megfelelhessen. Így a régebben kinevezett alkalmazottak a Temesvár állomás altiszti létszámából összeállított (a memo-randumba belefoglalt) táblázat tanúsága szerint har-mincz évet is vártak azon fizetési osztály elérésére, melybe az utódok a 420—450 forintos fizetések el-ejtésével 2—3 év alatt jutottak. Új fizetési osztályokba való besorozással nyerjenek kárpótlást, mely a követ-kező táblázatban foglaltak szerint nyerne kiegyenlítést:

Régebben kinevezettek besorozása.

Rangfokozat	Osztály	Fizetés	Besorozandó	Rangfokozat	Osztály	Fizetés	Jegyzet
IV.	—	—	—	III.	—	—	Kérdő sor- rendben lép- 1200 kor., de legtöbb 4 évi vár. idő alatt
III.	1	960	1200	III.	3	1200	
	2	1040	1200		2	1200	
	1	1400	1600		1	1600	
II.	3	1600	1800	II.	3	1800	
	2	1800	2000		2	2000	
	1	2000	2200		1	2200	
I.	3	2400	2400	I.	3	2400	Marad
	2	2800	2800		2	2800	
	1	3200	3200		1	3200	

Követelték még a következőket:

Az ügyek összehalmazódás esetében a megsabott hivatalos órán túl órapénz folyósítása mellett vége-zendők.

Rendbüntetések főlegbevezethők legyenek.

A fegyelmi ügyek tárgyalására az iparhatóság, vala-mint az üzletvezetőségek kebelében felállított fegyelmi bizottságba altisztek is neveztesse ki, akik csak akkor vehetnek részt a tárgyalásokban, ha altiszt áll fegyelmi vizsgálat alatt. A fegyelmi eljárás alá vont alkalmazott egy, a vasut szolgálatában álló alkalm-a-zottat védője gyanánt felkérhessen. A természetbeni lakás ügy rendeztesse, mint a hivatalnokoknak. Lakáspótlékban részesüljön, ha természetbeni lakása rangjának meg nem felelő. A törzsfizetést ne szün-tessék be. Az 59. §. 2., 3. és 5. pontja alapján tör-tént felmondás esetében az altisztek részére is egy évi fizetés levonás nélkül utaltassék ki. Ha az el-bocsátott a természetbeni lakás élvezetében van, meghagyandó a negyedév végéig, vagy a hátralevő időre a lakpénze kiutalandó.

Szabadság engedélyeztessék 3—5 évi szolgálat után 8 nap. 5—10 évi szolgálat után 2 hét, 10—20 évi szolgálat után 3 hét, 20—30 évi szolgálat után 4 hét és minden 10 napi szolgálat után egy szabad nap, szolgálati ágakra való tekintet nélkül.

Nagyforgalmu állomásokon 24 órai szolgálat után szüneteljen.

Szolgálati évvünk, szolgálati ágakra való tekintet nélkül, kivéve a vonatkísérőket, 30 évre szállíttassék le.

Családtagjaink részére évente 4 szabadjegyet ké-rünk. A III. oszt. jegy ráfizetés mellett magasabb kocsi-osztályra legyen érvényes, ez nemcsak az alkalmazottak javára, de intézetünkre is kereskedelmi szempontból előnyös. Ezen alázatos kérésünk nehé-zségbe nem ütközhet, minthogy azok, kik csak fél-

jegy élvezetében vannak, bármely kocsi-osztályra jogosultak a megfelelő jegy megváltása mellett.

Helyettesítési illeték 20 napon felül is a helyette-sítés teljes tartamára folyósíttassék.

A szolgák emlékiratából.

„Legyen szabad fizetésünk rendezésére a követ-kező táblázatot javaslatba hozni:

Rang-fokozat	Osztály	K o r o n a						Előléptetési időszak
		Fizetés	Lakbér		Költözési átalány	Napiidő		
			főv.	vidéki				
III.	3	700	300	180	50	3.—	2—2 év	
	2	800	300	180	50	3.—		
	1	900	300	180	50	3.—		
II.	3	1000	350	250	80	3.50	3—3 év	
	2	1100	350	250	80	3.50		
	1	1200	350	250	80	3.50		
I.	3	1300	400	300	100	4.—	4—4 év	
	2	1400	400	300	100	4.—		
	1	1500	400	300	100	4.—		

Ezt a táblázatot azon elvek szerint állítottuk össze, hogyha a szolgák jövőben 700 korona kezdő fize-téssel neveztetnek ki, nem lesznek feltétlenül utalva az adósságcsinálásra. A szolgaszemélyzet zömét azon-ban nem elégítheti ki a kezdő fizetés emelése, hanem legégetőbb szükség, hogy a már régebben kineve-zettek jelenlegi fizetése a megfelelő rangfokozat illető osztályában a fentebbi táblázatban előírt összeggel állapíttassék meg, vagyis a fizetések kiegészíttesse-nek. Lakbérünk rendezése is égető szükség. Alig van olyan helység az országban, ahol jelenlegi lakbé-rünkért egészséges lakást kaphassunk. Sok helyen a természetbeni lakás sem felel meg, miért is ilyen esetben lakbérpótlék megállapításáért esedeznénk. Ezenfelül megállapítani kérjük az illetményszabály-zatban, hogy minden szolga eljuthasson az I. rangf. 1. osztályába.

Az előléptetési időszak kegyes meghatározását azért kérnők, hogy kiki előre tisztában lehessen előlépte-tési rendszerével, mert e téren a jelenlegi bizonyta-lanság sokszor kinos izgalomban tartja a szolgál-személyzetet. Különösen kérjük a soronkívüli előlép-tetés mellőzését, azaz hogy itt a teljes jogegyenlőség elve érvényesüljön, a kiválóbb szorgalom inkább jutalomban részesüljön. Az előléptetés sorrendjéből csakis fegyelmi uton történjék a kizárás, ami ellen az érdekelt egyén kellően védekezhessék.

Szolgálati rendtartásunk korszerű módosítása a mi egyik leghőbb óhajításunk, mert abban sok körül-ményt látnánk szívesen szabályozva. Így:

A rendbüntetések joga a felettes üzletvezetőségé legyen. A bírság pedig ne legyen levonható, mielőtt

M Á J U S E L S E J E.

A kikelet hívogató

Szózatára,

Fölpattan a műhely-börtön

Ócska zára;

Virágillat, enyhe szellő

Jár a réten:

Csak a gyáva marad most meg

Börtönében.

Tegyetek le fűrőt, vésőt,

Kalapácsot,

Élvezzük, bár egy napra a

Szabadságot;

Nemsokára ugyis bőven

Lesz belőle,

Meg ne ártson, szokjunk hozzá

Jó előre.

A mezőn is szüneteljen

Most a munka,

Ne gondoljunk senki másra,

Csak magunkra.

Tartson velünk mindenki, ha

Velünk érez,

Aki nem tart, az ugy is az

Ördögé lesz.

Jertek mind a proletárok

Táborába,

Esküdjete föl pirosló

Zászlajára;

Piros annak színezete,

Mint a vérünk,

Azt jelenti: a sorsunk is

Egy minékünk.

Halljátok-e, mit beszélget

A fa lombja?

Fejcsóválva bólintgatva

Azt susogja:

Ha az a sok kerges tenyér

Egybe fogna,

A világ csak ugy magától

Dőlne romba!

Azt éneki a madár is

A faágon:

Ur és szolgál minek vannak

A világon?

Szabadság a földi élet

Drága napja:

Ott az éden, hol sugarát

Ragyogtatja.

Keservünket megsiratta

Már az ég is,

Mi a munka jármát vonjuk

Egyre mégis;

Rázzuk le s a kinek ezért

Fáj a háta,

Hogy ne fájjon, tegyünk azt az

Ő nyakába.

Jőjjetek ki a szabadba,

A mezőre,

Ott fogadjuk meg: Előre!

Csak előre!

Egy a sorsunk — közös célért

Forr a vérünk:

Meg ne álljunk, míg odáig

El nem érünk!

Virágillat, enyhe szellő

Jár a réten,

Csak a gyáva marad most meg

Börtönében;

Mi mindnyájan, egytől-egyig

Sikra szállunk,

Míg a célhoz el nem érünk,

Meg sem állunk!

CSIZMADIA SÁNDOR

Ne legyen vasuti munkás, ki nem előfizetője a Magyar Vasutasnak!

az üzletvezetőség nem dönt. A rendbirságolásnál ugyanis ez idő szerint kegyetlen szokás divik. Sokszor üres formaságokért, vagy a fennálló szabályok félremagyarázásáért, de néha alaptalan vádaskodás miatt is kihallgatás nélkül birság címen megcsönkíthatja a szolgálati főnök a mi csekély illetményünket is. Esedezünk még az iránt, hogy a szolgaszemélyzettől birság címen levont összegek a betegsegélyző-pénztár javára könyveltessenek, mert a nyugdíjazását nem mindenki éri meg, ellenben a betegsegélyző-pénztár előnyeiben szolgálatának egész tartama alatt részesülhet.

Évenként legalább 14 napi szabadságra legyen igényünk. Felsőbbségünk előtt felesleges indokolnunk, mennyire megkívánja a munkában sokszor agyonkínzott test az üdülést legalább évenként egyszer. Azután vannak lelki szükségletek, családi és magánügyek, melyek a szabadságidő szükségességét indokolják. Így az apa gyermekeit, a gyermek szüleit és testvéreit óhajtja évenként meglátogatni, magánügyeit rendezni stb. A szabadságidő rendtartásunkba lévén iktatandó, felmentést kérünk a külön kérényezés alól s elegendő lenne a kellő időben való bejelentés, amikor a szolgálati viszonyok figyelembe vételével a szabadságidőt igénybe vennénk. Ebbe nem kérnénk beszámítani azt az időt, mikor betegség, a családban előforduló haláleset, vagy a törvénykezés miatt nem teszünk szolgálatot.

Áthelyezés csakis elháríthatlan szolgálati okokból vagy saját kérelemre történhessék, mert jelenleg a bizonytalanság tudata kinosan hat, valamint a váratlan áthelyezés sokszor beláthatatlan bonyodalmakat vonhat maga után. Az átköltözési átalány ne vonassék meg azoktól sem, akik akár saját kérelmükre, akár büntetésből helyeztetnek át, mert a költség valamennyi részére egyaránt felmerül s azt nincs miből fedezniök. Tekintettel továbbá arra, hogy horvát-szlavon területen különösen a magyar ajkuak szolgálata kétszeresen terhes, az ott beosztottak 3—5 évi szolgálat után saját kérelmükre áthelyezést nyerhessenek.

A felebbvalóink sokszor sértő bánásmódjának akként való meggátolását, hogy fegyelmi vétségnek minősítsék minden oly eljárást, mely a szolgaszemélyzetet emberi voltában is megsérti. Mert árt ez a vasuti személyzet tekintélyének a nagy közönség előtt is, miért is kegyesen elrendelni méltóztatnék, hogy a szolgák felelősségre vonása s megintése mindenkor lehetőleg zárt helyen, de soha sem törvényjék harmadik személy jelenlétében.

Gyűlés a tornacsarnokban.

A mozgalom első nyilvánulása a 1904. február 21-iki gyűlés volt. A kormány, illetve az államvasutak igazgatósága már ennél az első lépésnél megkezdte a czudarságokat. Olyan elnökök erőszakolták a gyűlést nyakára, akiben a fővárosi vasutasok egy szemernyit sem bíztak. S hogy ez a bizalmatlanság mennyire indokolt volt, mutatja az elnök által a szólásszabadság rovására elkövetett mérenyletek. Az elnöklő Uray Zoltán egyenesen lehetetlenné tette a felszólalásokat s így elejét vette, hogy a vasutasok szomorú helyzetüket a nyilvánosság előtt feltárják. A gyűlés botránysággal végződött s a botrány előjátéka az a jelenet volt, hogy az államvasutak legundokabb alakját, Keleti Ö. Lajost erősen megabozugolták, amikor nevét a megválasztandó ötven bizottsági tag között felolvasták, Keleti látva az ellene nyilvánuló felháborodást, lemondott a jelöltségről. Erre a jelenetre az elnök a gyűlést erőszakosan berekesztette. Az összegyűlték a demokrata körbe vonultak s itt egy nyilatkozatot fogalmaztak meg s irtak alá.

Gyűlés a Tattersallban.

Ez a memorandum évekig hevert a miniszteriumban. Miniszterek jöttek, mentek, de a vasutasok dolgában nem intézkedtek. A páriák végre is megunták a várakozást és 1904. február 28-ára gyűlést hívtak össze a budapesti Tattersallba, ahol nem kis csetepaté közepette elnökölt a nem éppen tulságosan megbízható Justh Ferenczet választották. E gyűlés célja tulajdonképpen a vasutasok szervezése volt, de már az első stádiumban elkövetették a maguk részére azt a sajnálatos hibát, hogy a *napibéreseket fel-*

szólalni egyáltalában nem engedték, s ezzel őket már jó előre kizárták. Egyébiránt határozatba ment, hogy a fizetésrendezést és szolgálati pragmatikát a tisztviselők 1901. évi emlékirata alapján kérni fogják, kiegészítve azokat az altisztek, szolgák és kezelőknek ugyanakkor megnyilatkozott követeléseivel.

Az ideiglenes és havibéres alkalmazottak, valamint kezelők ügyében Stimegi Imre hivatalnok szólalt fel. Elkeseredetten panaszkolt fel, hogy velük senki sem törődik. Ők többnyire elszerecséltlenedett, vagy korán elhalt olyan vasuti alkalmazottak gyermekei, akikről a szülők gondoskodni nem tudtak. S most gondoskodik róluk a vasut, de hogy? A legterheesebb fizikai és szellemi munkát végezteti velük a Csengery-utca 33. sz. épületében ocskói Ocskai Gusztáv felügyelő vezetése alatt. Egyikét a legfontosabb munkálatoknak, mert hiszen azt mindnyájan tudjuk, hogy a menetjegyek és szigoruan elszámolandó nyomtatványok pontos kezelése a vasut jóvedelmének hőmérője. Hát ezeket a jegyeket olyan vasutas gyermekek szedik, nyomják, számozzák, ranzsirozzák, csomagolják és expediálják sajátkezüleg, akik 15 esztendőskorukban 40—80 kr., szóval negyven—nyolcvan krajczár munkabér mellett lépnek szolgálatba, hogy azután a vasutnak olyan rab-szolganőivé váljanak, akiknek jövőjéről nem gondolkodik senkinek, s akiket a vasut akár-melyik perczen kilökhethet a maga kebeléből.

A „kinevezett vasutasok (hivatalnokok, altisztek és szolgák) egyesületének” megalakítására nézve Sarlay János ellenőr tett előterjesztést, még pedig olyképp, hogy a megalakulás előkészületeire a március 6-iki kongresszus küldjön ki bizottságot.

A pótmemorandum.

A februári gyűlés után a bizottság egy pótmemorandumot szerkesztett, melyet március végén átadtak a miniszternek. Ebből a memorandumból kiemeljük a következőket:

Hasonlóan az állami tisztviselőkhöz, részünkre is a fizetés rendezésének megfelelő összeg, pótlék alakjában, 1903. január hó 1-től folyósíttassék. Ezen pótléknak, úgy mint az első kinevezésnél, csak 22 százaléka vonassék le a nyugdíjalap javára.

A fizetésrendezés ne számíttassék előléptetésnek, hanem az előléptetés ettől függetlenül 1904. január 1-től számítólag kiadassék, s ehez hasonlólag minden évben az előléptetés január 1-től számíttassék.

Kérjük, hogy a fizetésrendezésnél az egyes rangfokokotok első osztályai is betöltsessenek.

A fizetésrendezés alkalmával megállapított várakozási időbe, a fizetésrendezés keresztlüveléig eltöltött idő beszámíttassék és pedig aképpen, hogy aki a legutóbbi előléptetéstől számítva ezen várakozási időt kitöltötte, az a következő rangosztályba soroztassék. A fizetésrendezés alkalmával az összes szolgálati idő tekintetbe vétessék: kifogástalan szolgálat mellett történt régi sérelmek, mellőzések, korpótlék alakjában kárpótoltassanak és ezen pótlék a nyugdíjba beszámíttassék.

Az eddig élvezett pótlékok, jutalékok és utiátalányok, valamint kilométer- és órapénzek, a fizetésrendezés által ne érintessenek és az összes jutalékok kiszámítására eddig szolgáló kulcs méltányosabban állapíttassék meg. A helybeni helyettesítésekért járó ugynevezett loco helyettesítési díjazás az illetményszabályzatban szabályoztassék.

Az 1901. évi memorandumban kért lakbérilletmény, mely Budapest és Fiume részére jelezve van, az összes üzletvezetőségi székhelyekre és azon városokra is kiterjesztessék, melyek a katonai lakbér-szabályzat I. osztályába vannak felvéve.

Városok és községektől távolos állomásokra díjtalanul legyenek elküldhetők a mindennapi élelmiszerek.

Kérjük Miniszter ur ö nagyméltóságát, kegyeskedjék a szolgálati rendtartás és illetmény-szabályzat átdolgozását lehető legrövidebb idő alatt elrendelni és egyuttal intézkedni, hogy az ezen célra egybehívandó ankéton az országos bizottság által a vasuti alkalmazottak köréből saját maguk által választott kiküldöttek hozzászólás végett részt vehessenek.

Azon altisztek létszámából, kik a középiskolák VI-ik osztályát elvégezték, vagy az ennek megfelelő ipari és műszaki képzettséggel bírnak, alakíttassék

egy összesített új rangsor és ezek ujonnan rendezendő illetményeikkel képeznék, úgy mint az az igazságügyi, pénzügyi és postai végrehajtói szolgálatnál, nemkülönben az összes miniszteriumoknál rendszeresítve van egy, a hivatalnok és altiszti rangsor közé, mintegy átmenetileg beékelte külön csoportot, megokolva az 1901-ben beadott memorandumokkal. Szerzett jogok épségben tartandók.

Díjnokok 3 évi szolgálat után, előképzettségüknek megfelelően, kezelő altiszti kinevezést nyerjenek és nyugdíjigényük érvényesítésénél a díjnoki minőségben töltött idejük beszámíttassék; egyben kimondandóknak tartjuk azt, hogy a nyugdíjazott főhivatalnokok díjnoki állásra alkalmazhatók ne legyenek.

Az összes kezelők 3 szolgálati év után évi fizetéssel neveztesse ki és véglesíttessenek, hogy így a nyugdíjintézet tagjai lehessenek.

Az összes állandó munkások részére, kik végleges kinevezést nem nyerhetnek, nyugbérintézet létesíttessék és ugyanazon munkások részére a balesetbiztosítás kötelezővé tétessék.

Azon napidíj és napibéres alkalmazottak, kik bizonyos szakvizsgálat letételére köteleztettek, ennek letétele után legkésőbb egy év alatt évi fizetéssel neveztesse ki.

Kocsirendezők és váltóőrök szolgálati ideje a teljes fizetéssel való nyugdíjazásra 24 évben, a fűtőké 20 évben állapíttassék meg.

Tolatási szolgálatnál alkalmazott egyének kifogástalan szolgálati esetén két év alatt kineveztesse ki, a kötelező balesetbiztosítás rájuk is kiterjesztessék s addig is, míg kineveztetnek, napibérük egységesen legkevesebb 2 K 60 fillérben állapíttassék meg és szolgálati ruhával elláttassanak.

Ipari képesítéssel bíró napibéres egyének szakmájukban megszakítás nélkül eltöltött öt év után évi fizetéssel neveztesse ki, amennyiben szakmájukban ilyen állások rendszeresítve vannak.

Tekintettel a blockör személyzet különleges beosztására és teendőinek fontos voltára, kérjük, hogy azok legalább a váltóőrökkel egyforma javadalmasban részesüljenek.

A felmondási idő az altisztek és szolgákra nézve egyenlő legyen a hivatalnokéval és a felmondási idő az összes alkalmazottakra nézve egy évben állapíttassék meg.

Tekintettel a kisegítő fékezők sanyaru helyzetére, kérjük a szolgák 1901. évi memorandumának 8. pontját különösen figyelemre méltatni és őket is szolgálati ruhával ellátni.

A napibéres mozdonyfűtők, tekintettel a nehéz szolgálati feltételekre, a szolgálatba való felvételük sorrendjében kineveztesse ki és véglesíttessenek.

A kormány javaslata.

Miután úgy a parlamentben, mint az egész országban mindsűrűbben hangzottak fel a követelések, melyek a vasutasok fizetésrendezését sürgették, a kormány végre április hó 16-án benyújtotta a képviselőháznak a fizetésrendezésről szóló törvényjavaslatot. Ez a javaslat a legkomiszabb arczulsapása a becsületes munkásnak. Uzsora kezekkel mér s amit a jobb kezével ad, azt a bal kezével visszavonja. Nincs a javaslatnak olyan tétele, amely az emberiség legelemibb érzelmeitől volna áthatva. Éh-bér az egész. Egy lelketlen rendszernek nyomorult fattyuhajtása. De hát persze! A vasutasok között alig van gróf és báró, de még bocskoros fél- vagy közép-nemes is alig akad. A mi kormányaink pedig csak ezeket a fajfentartó nemeseket hizlalják, gyámolítják, de könyörtelen mostoha-sággal viseltetnek a nép gyermeke iránt. Ezután meg honnan vegyen a kormány annyi pénzt, amennyi a vasutasoknak kell? Mert tudjátok meg, ti dolgozó, izzadó munkások, hogy amíg ti éheztek, lerongyosodtok, addig a kormányok mind meggazdagodtak. Csoda-e hát, ha nem telik azok számára, akik munkájukkal fentartják az országot?

De nézzük a javaslatnak azt a részét, mely az *altisztekre* és *szolgákra* vonatkozik. Egy-más mellé állítottuk a számokat, melyekből kitűnik, hogy milyen volt a régi állapot, s milyen lesz az új. Ime a kormány uzsoral-elkülétének bizonyítéka:

Altiszteknél				Szolgáknál			
Rangfokozat	Osztály	Várakozási idő		Rangfokozat	Osztály	Várakozási idő	
		emlékirat szerint	törvényjavaslat szerint			emlékirat szerint	törvényjavaslat szerint
I.	1 2 3	4—4 év	nincs év	I.	1 2 3	4—4 év	nincs év nincs 3. o.
II.	1 2 3	3—3 év	5—5 év	II.	1 2 3	3—3 év	5—5 év
III.	1 2 3	2—2 év	4—4 év	III.	1 2 3	2—2 év	5—5 év
IV.	—	—	3 év				

Altisztek fizetése.

Az I. fizetési osztály változatlan.

	Foko-	Évi
	zat	fizetés
II. oszt.	1.	2200 K (két ízben ötödéves pótl. 200 K)
	2.	2000 „ (várakozási idő 5 év)
	3.	1800 „ „ 5 „
III. oszt.	1.	1600 K (két ízben ötödéves pótl. 200 K)
	2.	1400 „ (várakozási idő 4 év)
	3.	1200 „ „ 4 „
IV. oszt.	1.	1400 K (várakozási idő 3 év)

Szolgák fizetése.

	Foko-	Évi
	zat	fizetés
I. oszt.	1.	1400 K
	2.	1300 „
II. oszt.	1.	1200 K (két ízben 5 éves korpótl. 100 K)
	2.	1100 „ (várakozási idő 5 év)
	3.	1000 „ „ 5 „
III. oszt.	1.	900 K (két ízben 5 éves korpótl. 100 K)
	2.	800 „ (várakozási idő 5 év)
	3.	800 „ „ 5 „

Olvassátok e számokat s türtőztessétek haragtokat. Mert az a kormány, mely így gondoskodik rólatok, nem haragot, de undort és megvetést érdemel.

Április tizenkilencz.

Hogy ezt a javaslatot szerte az országban milyen szívvvel fogadták, fölösleges hosszan magyarázni. Április 17-én a *rakosi helyi bizottság* értekezletre hívta össze a bizottság helyi területére beosztott alkalmazottakat s itt kimondották, hogy április 20-ikára országos gyűlést kívátnak össze.

Ez a gyűlés a vihar előszele volt. A forrongás mind általánosabb lett a vasutasok körében, amit az államvasutak igazgatóságának butasága még azzal tetézt, hogy *eltitotta a 20-iki nagygyűlést*. A rendelet, mely e betiltást széjjel vitte, valóságos mintapéldánya az oroszországi ukázoknak. Ime a rendelet:

Körözünytvírat valamennyi állomás-főnökségnek.

Tudomásomra jutott, hogy a tegnapi és a mai nap folyamán az üzleti vonalon távirati fölhívás lett intézve a máv. alkalmazottakhoz, hogy e hónap 20-dikán Budapesten országos gyűlés lesz, s erre bárki szabadság és jegy nélkül elutazhat. Szoros mihez tartás végett figyelmeztetem az összes főnökségeket, hogy ezen gyűlés megtartására engedély nem adatott, valamint arra sem adott senki engedélyt, hogy az alkalmazottak beosztási helyeiket elhagyhatják vagy jegy nélkül utazhatnak. Ennélfogva e célra a főnökségek sem adhatnak szabadságot. Közöljék azonnal és kimutathatólag az összes alkalmazottakkal, hogy további intézkedésig, a hivatalos utazásokat kivéve, beosztási helyéről senki sem távozhat.

A jogtiprás tehát megkezdődött. Az erőszak tombolt, őrlöngött, de hasztalan, mert a vasutasok a rendelet ellenére mégis elindultak 19-én Budapest felé. Itt ekkor már közel állottunk az önkényuralomhoz. Rudnay Béla főkapitány lett a főváros kormányzója, aki a legtörvénytelenebb módon a következő végzéssel tiltotta be április hó 19-én a vasutasoknak 20-ikára tervezett nagygyűlését:

Végzés.

Sarlay János és Turcsányi Pál budapesti lakosok azon bejelentését, hogy a magy. kir. államvasuti hivatalnokok és alkalmazottak folyó évi április hó 20-án délután 3 órakor, a VI. kerületi Hermina-uton lévő „Reklám-kert”-ben 1. Elnöki megnyitó; 2. A folyó hó 16-án fizetésrendezésünk tárgyában benyújtott törvényjavaslatnak esetleg törvényerőre emelkedésénél keletkező helyzet megbeszélése; 3. Indítványok; 4. A benyújtott törvényjavaslat egyes érdekeinket sértő intézkedéseinek megváltoztatását célzó s a képviselőházhoz benyújtandó felirat ismertetése napirenddel országos nagygyűlést szándékoznak tartani, tudomásul nem veszem s a gyűlés megtartását meg nem engedem, mert a bejelentők nemcsak hogy be nem mutatták hivatali főnökük engedélyét, hanem hivatali főnökük megtagadta az engedélyt a magy. kir. államvasutak vidéki hivatalnokainak s alkalmazottainak arra nézve, hogy ezen gyűlésre felutazhassanak.

A rendőrség pedig vasuti alkalmazottak oly népgyűlését, amelyen a törvényes hivatali főnökük a magy. kir. államvasuti hivatalnokoknak s az alkalmazottaknak a megjelenést meg nem engedi, tudomásul nem veheti s annak megtartását meg nem engedheti, a tudomásul vétellel nem működhetik közre a fegyelmi szabályok esetleges megszegésénél.

Miről Sarlay János máv. ellenőr (lakik VI. ker., Nyugoti-pályaudvar) tudomásulvétel végett és Czajlik Alajos VI. kerületi rendőrtanácsos a tilalom esetleges áthágásának megakadályozása végett értesítettek.

Budapesten, 1904. április hó 19-én.

Rudnay s. k.,
főkapitány.

A fizetésrendezést így akarták megoldani. Elnémitani a panaszokat, hogy azok ne haltszódjanak s aztán azt mondani, hogy nincsenek panaszok, ez régi rendszer Magyarországon, ha proletárokról van szó. De a butaság, az erőszak itt meg nem állott. Ugyanaznap felfüggesztették Sarlay Jánost, Turcsányi Pált, mint a mozgalom vezetőit s ellenük a fegyelmet megindították. Miért? Mert azt akarták, hogy a zsirból, melyet az állam kiperés az államvasuti alkalmazottak husából és csontjából, ne csupán a panamistáknak jusson. De kapjanak ebből legalább tisztességes megélésre való azok, akik az állam pénztárát arannyal telítik.

Ezek a felfüggesztések elvetették a kockát. Április 19-én este megállottak a vonatok az ország nagyrészében. Magyarországon megdermedt az élet s ekkor lett csak valójában látható, hogy mekkora tényezője az ország életének a vasuti alkalmazott.

A sztrájk a képviselőházban.

Április 20-án lázban fetregő beteghez volt hasonló az ország. A láz első kitörése a képviselőházban mutatkozott. A rebachlovagok és viczinálisták, a kis- és nagyuzorások kétségbeesve tördelték kezüket, hogy mi lesz az országból, értsd: hogy mi lesz az ő elmaradó hasznukból?

Az első felszólaló Vázsonyi Vilmos volt, ki egy ügyetlen, nagyképszerű beszédben a nagy államférfiut játszott. Az *állam tekintélyén siránkozott* első sorban, noha sokkal közelebb fekvő dolog volt a vasutasok nyomorán keseregni. A nyomor különben se sokat érdekelt, mert már az első mondatokban azt fejtette ki, hogy *ez a harc nem kenyérharc, hanem harc a szabadságért*. Így ajándékozta el Vázsonyi Vilmos ur egykettőre a vasutasok kenyerét. Beszédét a vasutasok „nagy és lelkiismeretes” védője így fejezte be:

„És én, midőn megállapítom, hogy ez a munkamegszűntetés az országnak nagy kára, tekintélyének súlyos sebe és sérelme, megállapítom azt is, hogy elítélendő,

hogy erre a lépésre határozták el magukat a vasuti tisztviselők, de megállapítom, hogy ez érthető, megmagyarázható és tisztán a kormány erőszakos rendszabályainak következménye.”

Nemde, különös beszéd? Azt mondja, hogy a sztrájk a kormány rendszabályának a következménye, de azért mégis a vasutasokat s nem a kormányt tartja elítélendőnek. Így gyújtott a kétszínű Vázsonyi az ördögnek is: Hieronymi Károlynak egy gyertyát. Hiszen ki tudja, hogy mikor lesz országos választás? Vázsonyi különben azt is kijelentette, hogy kezeskedik érte, hogy a sztrájk megszűnik, ha megengedik a vasutasoknak a délutáni gyűlést.

Vázsonyi beszédére Hieronymi Károly felelt és könnyen végzett Vázsonyi Vilmostal. Beszédje különben csak annyit tartalmazott, hogy kész azoknak a vasutasoknak, akik visszatérnek a munkába, *kegyelmet* adni. Mily nagylelkűség azoktól, akik mindig gonoszok, szűkmarkuak voltak a vasutasokkal szemben. Most egyszerre kegyelmet akartak gyakorolni, amikor a vasutasok nem kegyelmet, hanem *kenyeret* kértek. De persze a kegyelem nem kerül pénzbe. Ez a kegyelem nem megy az uzsorások bőrére, de a kenyér — az más.

Hieronymi után a gögös, pöffeszkedő, a zsenitből mágnássá felcseperedett gróf Tisza István beszélt. A vasutasok esküje volt minden, a mi előtte lebegett. Hogy a vasutasok megszegték esküjüket, megszegték kötelességüket! Hogy a kormány ugyanígy tett, amikor a szép ígéretek helyett csupa rongyot adott a vasutasoknak, erről hallgatott Tisza. A maguk komisszágáról nem szóltak, ezekre nem emlékeztek. Sőt Tisza István elfeledte azt is, hogy valamikor ő is, mint az Iparbank igazgatója, azt a fogadalmat tette, hogy az Iparbank pénzét csak hazai vállalatokba fekteti. De amikor a haszon kecsegtette, mégis elment Romániába s ott a szegény emberek pénzét a földbe temette. Ilyen erkölcsösek a grófok, ha mások s nem a maguk viselt dolgairól van szó.

Egyebekben konstatáljuk, hogy a képviselőház háborgott, de csak óvatosan. Mert nem lehessen tudni, hogy nem-e kell újból paktálni. Nem jó tehát az összes hidakat felégetni, melyek az ellenzéket és a kormányt összekötik. Mert hátha vissza kell térni még a kormányhoz. S ilyenkor jó, ha van egy hid tartalékban.

A sztrájk tanyá.

A vasutasok három helyen is gyülekeztek. Mindenütt a legnagyobb rend és nyugalom volt. A rendőrség persze mindennek dacára komiszkodott s azon volt, hogy a sztrájk tanyát feloszlassa. A sztrájk első napjának délutánján gróf Batthyányi Tivadar, Vázsonyi Vilmos, Rátkay László és Lengyel Zoltán képviselőket várták a sztrájk tanyára, akik majd tárgyalnak velük, de nem jelentek meg.

Vidám sörözés közben egyre-másra érkeztek hírnökök a sztrájk tanyára újabb hírekkel. Sokat beszéltek arról, hogy a király e hónap 24-én Budapestre készül, de még osztrák vonaton sem jöhet, mert a sínparát elállják. Elmondották egymásnak uti élményeiket és a sok erőszakosságot, amelyet velük elkövettek. Hire járt, hogy az északi és nyugati fűtőházak és a főműhelyek művezető mérnökei és az egész kinevezett személyzete szintén csatlakozott a sztrájkolókhoz. Ez délután igaznak bizonyult.

Megállapították a sztrájk tanyán, hogy csaknem minden lokomotív-vezető eljött. Összesen körülbelül háromezer lokomotív-vezető van s ezek valamennyien megszüntették a munkát. Sokat beszéltek arról, hogy lokomotív-vezetők állítólag lepecsételt irást kaptak, amelyet fölbontás előtt el kellett fogadni. A levelekben állítólag az volt, hogy a lokomotív-vezetők lépjenek vissza a sztrájk tól, de hogy ki küldte, azt nem tudják.

Délután egy órakor érkezett az a hír a sztrájk tanyára, hogy a Fehérvári-uton négy-

száz vasutast letartóztattak és szuronyok között kísérték a keleti pályaudvarra. Kacsóh sztrájkvezér ugyanis a következő táviratot kapta Kelenföldről:

Bajtársak, segítsetek, letartóztattak bennünket!

A sztrájkvezetőség azonnal két embert küldött a főkapitányságra és kettőt a képviselőházba, hogy a letartóztatott bajtársak érdekében közbenjárjanak.

A sztrájkolók azután tizenháromtagu sztrájkbizottságot választottak a maguk köréből. A sztrájkbizottság tagjai: Kacsóh Gyula, Veréb Mihály, Margulit Kálmán, Neumann Manó, Szmracsányi Pál, Turcsányi Pál, Seide Artur, Kósa Lajos, Lorder, Joannovics, Komlós, Sarlay és Lindner.

A vasuti munkások.

Az államvasutak budapesti műhelyeinek munkásai a sztrájk első napján érintkezésbe léptek a sztrájk vezetőivel, hogy a teendőkről tanácskozzanak. A munkások bizalmi férfiai felkeresték a sztrájkbizottságot s tudatták, hogy a munkások sztrájkbalépése nem lendítene a sztrájkolók ügyén. Kifejtették, hogy a vasuti munkások ez időszereint még nem eléggé szervezettek arra, hogy egy sztrájkban sikerrel megállják helyüket. A balsikernek pedig kitenni a munkásokat veszedelem volna. A munkások sztrájkjának különben sincs célja. Mert hiszen a műhelyi munkások akkor, amikor a vasuti üzem szünetel, amugy is vajmi keveset dolgozhatnak. S így ha most sztrájkba lépnének, még talán jó szolgálatot is tennének az államnak, amely a sztrájk miatt amugy se tudja valami tulságosan foglalkoztatni a vasuti munkásokat. A bizalmi férfiak kifejtették még az egyéb okokat is, amelyek miatt a munkások és a vasuti alkalmazottak közötti közös sztrájk lehetetlen. Ezek az okok a proletárság gazdasági elveire vezendők vissza. De ígéretet tettek a bizalmi férfiak arra, hogy azon esetben, ha a kormány a vasuti munkásokat arra kényszerítené, hogy velük pótolja a sztrájkolókat, úgy leteszik a szerszámot, mert sztrájk törököt nem adnak a kormánynak. Erről 21-én hajnalban plakát útján értesítették a kereskedelmi minisztert s egyuttal felkérték a vasutas munkásokat, hogy a sztrájk törés becsutelen árulására senkise vállalkozzék. A bizalmi férfiak a sztrájkbizottsággal a sztrájk egész tartama alatt fentartották az összeköttetést.

A letartóztatottak.

Az, amit a rendőrség a letartóztatott vasutasokkal megcselekedett, példátlan még a budapesti rendőrség krónikájában is. Roszszabbul bántak el velük, mint a közönséges tolvajokkal, betörőkkel szoktak, mert azoknak legalább enni-inni adnak rendesen, míg a több száz vasutast koplaltatták órákon át.

Délelőtt 11, és fél 12 órakor két csoportban kísérték a vasutasokat a főkapitányságra. Száznolcztvanöt ember volt összesen. Ott állottak étlen-szomjan délután két óráig, anélkül, hogy törődtek volna velük. Az udvar három kijáratát rendőrök állották el. Aki kérdezni merete, hogy mi lesz velük, vagy ennivalót kért, — mert nagyrésztük előtte való nap óta egy falatot sem evett — annak így feleltek:

— Fogja be a száját! Várjon!

Délután két óra után összegyűltek a bűnügyi osztály fogalmazói s megkezdődött a kihallgatás „közveszélyes cselekmények és magánosok elleni büntettek miatt.” Valamennyi vasutas kihallgatása teljesen olyan formalitások közt ment végbe, mint a gonosztevőké.

A letartóztatottakat egyenkint föl kísérték a rendőrök a bűnügyi osztályba, ahol egész naczionáléjukat föl vették s igazolniok kellett a személyazonosságukat. Valamennyitől megkérdezték, miért jöttek el, miért hagyták el állomáshelyüket. A legtöbb vasutas önértézetesen bevallotta, hogy azért érkezett a fővárosba, hogy a nagygyűlésen részt vegyen.

Sokan tiltakoztak letartóztatásuk ellen és beigazolták, hogy ők szabadnaposok voltak, nem lehet őket azzal vádolni, hogy a többség engedelme nélkül távoztak hazulról. Mindez nem használt.

Akit kihallgattak, azt lezárták a főkapitányság pinczéjébe, hogy így elkülönítsék a többitől. Egyre inkább ürült az udvar s telt a pincze, amint az este közeledett. Egyre fojtóbb lett a szűk pinczébe a bűz, levegő alig hatolt be oda.

A rendőrség egy falat ennivalót és italt sem adott a közel kétszáz embernek.

Estefelé a véletlenül odatévedt pékinasoknak is megtiltották az ételhordást, mert egy detektív elárulta, hogy ujságot is hoztak be velük s azt kézről-kézre osztogatják. Mikor pedig észrevették, hogy valaki táviratot akar kicsempészni, hogy társait értesítse sorsukról és közbenjárásukat kérje, valamint egy másik táviratban hozzátartozóikat akarják értesíteni — egyszersmindenkorra megtiltotta a rendőrség, hogy bárki betehesse lábát a II. számú udvarba.

Szeszes italt nem engedtek bevenni, viz pedig nem volt s ezért a vasutasok nagy kinokat szenvedtek a szomjuság miatt.

Végre 8 óra után bekövetkezett a megváltás órája. Fél kilencz órára, miután valamennyit kihallgatták, ismét összegyűjtötték őket a II-ik számú udvaron és dr. Boda Dezső kerületi kapitány ott kihirdette előttük, hogy szabadon bocsáják őket. Figyelmeztette a vasutasokat, hogy őrizzék minden rendzavarástól, mert nyomban börtönbe kerülnek.

A tárgyalások.

A sztrájkolók április hó 21-én délelőtt a sztrájk tanyán értekezletet tartottak, ahol megvitatták Vörös László, a kormány megbízottja által felajánlott békepontokat. E pontokkal szemben a vasutasok a következő pontozatokat állították fel:

1. Írásbeli kormánygarancia, hogy senkit büntetés, kártérítés, nyugdíjazás, áthelyezés nem fog érni.

2. Mindazok, akik a mozgalmat rossz irányban befolyásolták, utját állták, vagy ellene izgattak, 24 óra alatt távolíttassanak el.

3. Az 1904. évi esedékes előléptetés 24 óra alatt kihirdetessék.

4. Az 1903. évi január 1-én esedékes volt fizetésjavítás pótfizetésekképpen azonnal utaltassék ki.

5. Az összes eddig beadott memorandumok, főleg az 1901. és 1903. évi és az ebben az évben pótlóan beadott memorandumok 24 óra alatt végrehajtandók.

6. A kormány által kidolgozott pragmatika 24 óra alatt a bizottság elé terjesztendő.

7. Az országos szövetség megalakulását a kormány semmi irányban ne akadályozza és befolyást arra ne gyakoroljon.

A sztrájk tanyai értekezletről Vörös László azzal távozott, hogy az értekezlet álláspontjáról informálja a kormányt. Már-már azt híresztelték, hogy a kormány és a sztrájkolók közt mutatkozó áthidalhatatlan differenciák miatt Vörös letette tisztjét, de e híresztelésekre czáfolatul 5 óra tájban Vörös László megjelent a Központi Demokrata-körben, hogy a sztrájkbizottsággal a tárgyalások fonalát ismét fölvegye.

Nagy volt az élénkség a Demokrata-körben. Ott voltak a bizottság tagjai s számos vasutas, kik érthető izgalommal várták a híreket. Vörös Lászlót mindenfelől kérdésekkel rohanták meg, hogy mi a kormány álláspontja? De ő csak annyit mondott:

— Ott vagyunk, ahol voltunk.

Vörös László rámutatott a memorandum alapján való tárgyalások nehézségére. Hoszszabb és heves eszmecsere fejlődött ekkor, mely végül a következő eredményre vezetett:

A mozgalom vezetőbizottsága memorandumjukban foglalt követeléseiket beleillesztik a mostani törvényjavaslat kere-

tébe, illetőleg táblázatos kimutatást dolgoznak ki arról, hogy minő eltérések vannak a memorandum s a törvénytervezet között és számokban kimutatják, hogy pénzösszegben kifejezve mily differenciák vannak a kettő között. E munkálat alapján aztán holnap délelőtt 10 órakor folytatni fogják a tanácskozást a Demokrata-körben, ahol akkor Vörös László ismét meg fog jelenni.

A kormány engedményei ezzel szemben az volt, hogy megígérte, hogy a fizetési javaslat tárgyalásával vár, amíg a vasutasok azt átrevídiálják s kívánalmaikat írásba foglalják. Elvileg hozzájárult az Országos Szövetség megszervezéséhez és amnesztiát ad a visszatérőknek.

Mozgósítás.

A sztrájkolók szilárd, szinte bámulatba ejtő magatartása a végső lépésre ragadta a kormányt. Mozgósítási parancsot adatott ki a királylyal, mely szóról-szóra így hangzik:

Parancsolom, hogy a közös hadseregnek (haditengerészetnek) a magyar állam területén lévő vasutak szolgálatában álló magyar honos tartalékos havidíjasai és legénysége, valamint a honvédségnek ugyanilyen tartalékos és póttartalékos havidíjasai és legénysége a közös hadsereg, illetve a honvédség részleges kiegészítésére *behívassanak és szolgálattételre a magyar királyi államvasutakhoz beosztassanak.*

Kelt Bécsben, 1904. évi április hónap 22-ikén.

Ferencz József, s. k.

Nyiri Sándor, s. k.,
honvédelmi miniszter.

A sztrájk negyedik napján tehát idejutotunk. A kormány a maga uzsorára berendezett vállalatának biztosítására s egy becsületes harcz letörésére mozgósította a hadsereget. Sztrájk törésre kényszerít becsületes állampolgárokat, becsstelenségbe visz becsületes embereket. Ilyen a mai osztályállam.

E parancs megjelenésének napján, szombaton a képviselőházat hétfőig elnapolták. Tisza István pedig családostul megszökött Budapestről Bécsbe. Oda vitte a bőrét, melyet — úgy látszik — féltett. Ez a félelem mutatja, hogy lelkiösmerete nem volt nyugodt.

A pártok árulása.

Az „erős kéz” megmozdulása után bekövetkezett a politikai pártok szokás szerinti árulása. Egytől-egyig cserben hagyták a vasutasokat, akiket tegnap még harczra tüzeltek. A leszerelést, a munkábaállást követelték valamennyien a rebach-lovagok. Ez ellenében kezességet vállaltak, hogy a kormánnyal szemben megvédik a vasutasokat. Milyen nevetséges nagyzási hóbort ez olyan uraktól, akiknek szava nem ér egy jó pipa dohányt. Ki az a megbízható ur közöttük, akinek szava, aláírása biztosíték? Ezek az urak egynéhányszor már a hazát is elárulták. Az árulás a mesterségük, a kenyerük s egy árulással több vagy kevesebb, — ez vajmi keveset nyom már a lelkiösmereten.

A vasutasok tehát magukra maradtak, mint ahogyan még mindig magukra maradtak azok, akik a polgári pártokban s nem a *maguk erejében* bizakodtak.

Sarlay elfogatása.

Szombaton, április 23-án délután a rendőrség nagy csoportokban kivonult a sztrájk tanyára, ahol Sarlay Jánost keresték. Sarlay a kapitány elé ment s ezt mondotta:

— Itt vagyok.

Krecsányi Kálmán erre kijelentette:

— Önt a törvény nevében ezennel letartóztatom!

Sarlay arcza elsápadt, de azért kemény hangon megkérdezte:

— Ha szabad tudom, miért tartóztatnak le?

— Izgatásért és királlysértésért! — válaszolt a detektívönök.

Sarlay erre engedelmessékedett a rendelkező detektívönöknek, kocsiba ült és két detektív bevitt a főkapitányságra. Sarlay letartóztatásának az előzménye a következő. Ma délelőtt, amikor a sztrájkoló vasutasok megkérdezték Sarlayt, hogy a király behívó parancsa után mit csináljanak, Sarlay több detektív jelentése szerint így nyilatkozott:

— Semmit! Az a papiros-rendelet nekünk nem imponál. Küzdünk továbbra is.

Sarlay letartóztatásáról Rudnay Béla főkapitány a következőképpen nyilatkozott:

— Sarlay bűne — mondotta a főkapitány — királysértés és izgatás. Az 1890-iki törvény szerint, aki izgat a véderőtörvény ellen, az büntetett vagy vétséget követhet el. Sarlaynál a súlyosabb eset áll fenn. A felségsértést pedig azzal követte el, hogy nyíltan hirdette a sztrájkolókat, hogy a ma reggel kiadott hadiparancsra, amelyet a király aláírt, nem kell semmit adni, az egy értéktelen papiros, reklám.

— De hát van-e erre bizonyíték? — kérdezték tőle.

— Több detektív, akik titokban állandóan Sarlay nyomában voltak, egybehangzó jegyzeteket készítettek erről.

A kémrendszer, ez utálatos kormányzati eszköz, mely csak abszolutisztikus államokban működik úgy, mint nálunk, az „alkotmányos” államban, megkezdte hát működését. A mai osztályállam nem válogatós az eszközökben. Nincs az a piszkos fegyver, melyet igénybe ne venne, ha az osztályuralom fentartásáról, a kizsákmányoltak igában tartásáról van szó.

A sztrájkutanya feloszlatása.

Sarlay elfogatása után Rudnay főkapitány vonult be a sztrájkutanyára. Vele jött egy honvédszázados, meg egy őrmester, akik azoknak a vasutasoknak a névsorát hozta magával, akik a király parancsa folytán katonai gyakorlatra behívtak.

Rudnay a zenekari emelvényre vonult kíséretével és szigorú, messzehallható hangon a következőket mondotta:

— Én, mint a magyar királyi államrendőrség főkapitánya, ezen sztrájkutanyát ezennel feloszlatom azokért a helytelenségekért, amelyek az utóbbi napokban történtek. Éppen az imént letartóztattam egyik vezetőjüket, Sarlay Jánost királysértés és izgatás miatt. Most pedig a sztrájkutanyán levő minden vasutast igazoltatom. Akik tartalékos katonák, azok behívó-levelüket itt nyomban megkapják. Figyelmeztetem őket, hogy a behívó-levelén levő időben pontosan jelentkezzenek. Igazolás után mindenki elmehet. Figyelmeztetem, hogy békén és csendben viselkedjenek, mert aki a legcsekélyebb rendzavarást elköveti, letartóztatom. *Őnök megszegték a hivatali esküjüket, a rendőrség azonban megtartja az esküjét és hiven teljesíti kötelességét.*

A sztrájkolók, akik mintegy ezeren lehetnek, a főkapitány beszédét a legnagyobb nyugalommal hallgatták végig; egyetlen közbeszólás sem hallatszott. A főkapitány kijelentette, hogy a kertből senkinek sem szabad távozni.

Majd egy asztalnál elhelyezkedett Kail Elemér honvédszázados, aki két katonai segítségével hozálátott a sztrájkolók kilétének egyenként való megállapításához.

A hóhérmunka vigan folyt. Vigan, mert a vasutasok mosolyogtak, nevettek a főkapitány azon kijelentésén, hogy a rendőrség megtartja az esküt. Ugyan, ugyan! Hát nem látott még a rendőrkaptány olyan rendőröket, akik a bíróság előtt *betanult tanuvallomásokat* adnak le felsőbb parancsra? Hát ez talán becsületes eskü? Hisz így az Orczi-kávéházban 3 és 4 koronáért vásárolt tanúk vallanak. De hagyjuk ezt. Ki is vitatkoznék az államrendőrségünkkel az eskü szentségéről?!

A béke „biztosítéka”.

A sztrájk a kormány galád erőszakoskodása, a rendőrség ocsmány jogtiprása, a vezetők gyámoltalansága és a polgári pártok árulása

folytán a tökéletes züllés útján volt szombat este. És ekkor Vázsonyi Vilmos a demokrata körben maga köré gyűjtötte a sztrájkbizottságot és a béke megkötésére tett ajánlatot. Békét akart minden áron. Láttá, hogy mint züllött el vezetése alatt a tábor s a végső órában legalább azt a csalóka reményt akarta a sztrájkolóba csöpögtetni, hogy a *jövőben* még felderül nekik. Ezt a derűt úgy akarta biztosítani, hogy a nyomorult ellenzéki politikai pártok akoljába betelerelte őket, azt mondván, hogy kérjék fel az ellenzéki vezéreket arra, hogy a jövőben a vasutasok dolgaért helyt állanak a parlamentben. Erről az értekezletről jegyzőkönyvet vettek fel, melynek főbb pontjai ezek:

Amenyiben az országgyűlés következő pártjai: Kossuth-párt, Szederkényi-párt, nép-párt és Apponyi-párt megígéri, hogy alantí kívánságainkat a képviselőházban teljes erővel támogatják és egyúttal a kereskedelmi miniszter ur kegyes lesz a bizottság tagjait fogadni és előttük azt a kijelentést tenni, hogy emlékiratainkban foglalt követeléseinket a legnagyobb jóindulattal alapos megfontolás és méltánylás tárgyává teszik, alulírott bizottság minden rendelkezésére álló erővel és becsület-szavával fogadja, hogy a vasutasokat nyílt felhívással szolgálatuk újra fölvételére rábírja és a munkabeszüntetés befejezését proklamálja. Kívánságaink a következők:

1. Komoly garancia aziránt, hogy a mozgalmából kifolyólag senkit nem érhet bántódás, nyugdíjazás és áthelyezés.

2. Alázattal kérjük, hogy az 1901-ben külön-külön beadott hivatalnoki, altiszti és szolgai, ugyisintén az 1899-ben fölterjesztett mozdonyvezetői és művezetői, végül az 1900-ban beadott állomáselőjárói memorandumban, ugyisintén az 1904. évi pótmemorandumban kért fizetésrendezés és a vele kapcsolatos egyéb kérdések engedélyeztessenek, illetve életbeléptetessenek.

3. Szolgálati viszonyainknak új szolgálati rendtartás megalkotása útján való szabályozása.

4. Az országos szövetség megalakulásához való előzetes engedély.

5. A napibéres munkások kívánságainak és különösen nyugbérüknek sürgős tárgyalás alá vételét és legméltányosabb megoldását kívánjuk. Megbizzuk dr. Vázsonyi Vilmos urat, hogy ezen határozat alapján az országos pártokkal érintkezzék, kérve azokat, hogy a kibontakozásban segítségünkre legyenek. Felhatalmazzuk, hogy kívánságaink elfogadása esetén a kereskedelmi miniszter urral is sürgősen tudassa elhatározásunkat.

A parlamenti pártok elfogadták ezt, de ekkor már késő volt. Mert a jegyzőkönyv aláírása után Hieronymi Károly, akivel ezeket a feltételeket közölték, kijelentette, hogy *most már nincs általános amnesztia.*

A sztrájkbizottság elfogatása.

A pohár nem télt meg az utolsó csöppig. A brutalitás nem tombolta még ki magát egészen. A véredek még nem laktak jól. Új áldozatokat kerestek. *Vasárnap elfogták a tizenhármast-bizottságot.* A rendőrség bevonult a Demokrata-körbe s Krecsányi detektívönök felolvasta a bizottság neveit.

Seide Artur, a bizottság elnöke volt az első, aki jelentkezett. Egy detektív rögtön melléje állott és Krecsányi tudtára adta, hogy a vizsgálóbíró a btk. 171. és 181. §§-a alapján elrendelte előállítását. Seide elolvasta a végzést és ellentállás nélkül, nyugodtan alávette magát.

Ugyanígy történt a Körben levő másik két bizottsági tagnak, Joanovics Miklósnak és Lorber Józsefnek letartóztatása.

— Az önöknek előállítását ugyanily okokból kéri a vizsgálóbíró, mint Seide Arturét, — jelentette ki Krecsányi.

Sorra olvasta ezután a többi bizottsági tag nevét a detektívönök, de mindegyikre az hangzott válaszul: Nincs itt! Egyedül Faludi

József nevére hangzott válaszként: Bevonult katonának.

A detektívek ezután közrefogták Seidet, Lorbert és Joanovicsot, kik nyugadtan követették a rendőrség embereit. A több száz főnyi tömeg, mely a Körben volt, harsány kiáltásba tört: *Éljen a sztrájk!*

Az utcán a várakozó sokaság is éljenezte a sztrájkvezéreket, kik kalapjukkal intettek bucsut a vasutasoknak. Gyalog szerrel kísérték őket a szomszédos mozsár-utcai rendőrkaptánysághoz, onnan kocsin a főkapitányságra. Mialatt a főkapitányságra kísérték a sztrájkbizottság letartóztatott tagjait, kiadták a detektíveknek a rendeletet, hogy a többi vezetőket is ki kell nyomozni. Megindult a hajsza a vezetők után; vendéglőben, kávéházban s magánlakásokban keresték őket. Este félhétkor a Kerepesi-úton fogták el Margulit Kálmánt és Kósa Lajost. Kilencz óra tájban a Váci-köruton Veréb Mihályt.

Kállay Miklós vizsgálóbíró a főkapitányságra hajtattott és kihallgatta az előállított sztrájkbizottsági tagokat. A vizsgálóbíró a kihallgatás után valamennyit letartóztatottnak jelentette ki s átadta őket az ügyészségnek.

A kihallgatás után föl kísérték őket egy-egy czellába, ahol végre, napok után, leszállhattott szemükre az álom.

Az új bizottság határozata.

Ennyi erőszakkal, árulással, gyámoltalansággal szemben már a roncsok megmentésére se volt kilátás. Siralmas állapotban ült össze az új tizenhármast bizottság s miután utolsó kísérletükön is, hogy a szociáldemokrata párt támogatásával folytassák a harcot, győzött a függetlenségi és más hazaffyak árulása, hajnalban azt a döntő határozatot hozták, hogy leszerelnek. Erről a következő kiáltványt adták ki:

Vasutasok! Testvérek!

Mozgalmunk részesei ellen rettenetes kényszereszközöket alkalmaztak. Első tizenhármast bizottságunkat fogságba vetették. Békés együttmaradásunkat lehetetlenné tették. A katonai fegyelem erejével szorították munkára kartársaink egy részét.

Lelkünkben tovább érezzük fogadalmunk erkölcsi erejét, de nem rajtunk mulik, hogy azt külsőleg érvényesíteni képesek nem vagyunk.

Az összes ellenzéki pártok írásban megígérték, hogy kívánságainkat „teljes erővel támogatni fogják”, de ezt a garanciájukat a munka újra felvételéhez kötötték.

Mi bizunk az ígéretek komolyságában és bizton reméljük, hogy az ellenzék pártjai igazságos ügyünket elhagyni nem fogják. Őszinte hálával fogadjuk az ellenzéki pártoknak irántunk tanúsított jóindulatát. Ezt viszonzni akarjuk azzal, hogy kívánságuk szerint kartársainkat arra szólítjuk fel: Térjenek vissza munkájukhoz.

Mozgalmunk ugyan még tovább volna vihető és még nagyobb lángra gyulhatna, az ellenünk alkalmazott kényszereszközök által támasztott keserűség miatt. De át-érezve felelősségünket, mi nem vezéreltetjük magunkat a boszu érzése által és *sulyosan megpróbált hazánkat* további és talán végzetes rázkódásoknak kitenni nem akarjuk.

Vasutasok! Testvérek!

Térjetez tehát vissza nyomban munkátokhoz!

Az igazságos Isten őrödjék felettünk!

Bizzunk a jobb jövőben és ügyünk diadalában!

A sulyosan megpróbált haza maradt utolsó vigasznak. Az a haza, mely száraz kenyeret nem tud adni a dolgozóknak, de dorbézolásra valót nyújt a heréknek. Ő igen, a haza! A frázis itt is felülkerekedett. Frázisba döglesztették be a harcot a frázisok hősei. Száradjon lelkükre az, ami bünt a vasutasok ellen elkövettek.

A szocialisták és a sztrájkolók.

A vasutasok sztrájkjának egyik legvégzetesebb hibája, hogy a sztrájkolók minden áron távol akartak maradni a szocialdemokrata párttól. Ők, a sztrájkolók, mint nagy hazafiak verdesték az egész idő alatt mellüket s a sok mellverdesésben véresre verték magukat. És el is véreztek. Amikor erejük fogytán volt, az utolsó órákban fordultak a munkások pártjához, hogy segítsen menteni, ami még menthető. Határozottan állítjuk, hogy a szomorú bukás el lett volna kerülhető, ha még idejében veszik igénybe a szocialistákat. De a sztrájkolók körül ott settenkedtek a függetlenségi pártiak meg az ugynevezett demokraták, akik szerepelni vágytak s népszerűségüket féltették attól, ha a szocialisták kezébe teszik le a vasutasok a sorsukat. Ennek a hiúságnak itták meg a levét a vasutasok. Csak amikor a tisztelt képviselő urak is azt látták, hogy az ügy menthetetlenül elveszett, akkor engedték meg, hogy a vasutasok a szocialistákhoz forduljanak. De akkor már nem az volt a cél, hogy a sztrájkolókat megmentse, hanem inkább az, hogy magukról lerázzák a bukás szegényét, rámutatván a szocialistákra, hogy ıme nem mi, de ők ölték meg a sztrájkot. Hát ezt el nem érték. Mert a szocialdemokrata párt nem állott már akkor kötélnek, amikor az ügyet veszve, a vasutasokat széjjel zülve látta.

Az osztrák parlamentben.

Magyar vasutasok harcoltak s ıme a magyar vasutasokat nem a magyar, de az osztrák képviselıházban védtek meg. Szocialista képviselık keltek védelmükre, és nem a hazafiaskodó, nagyszájú magyar honfiak. És ez természetes. A szocialista minden munkásban, minden elnyomott emberben testvért lát, akármilyen nemzetségbeli legyen is az. És hogy a szocialista ıszinte testvér, errıl beszámol az osztrák képviselıház keddi ülése, ahol dr. Ellenbogen a következıket mondotta:

Három interpellációt jelentettem be az egész kormányhoz és azokban azt kérdeztem, hogy mi az álláspontja a kormánynak a kártérítési pörökben, amelyeket a magyar vasutas-sztrájk miatt az osztrák állam is meg fog indítani; ki fogja viselni a mozgósítás költségeit, mert hisz az arravaló volt, hogy *tömegesen szállítsanak sztrájktrórkot Magyarországra*, mivel tudja a kormány a legfelsıbb hadiparancs törvényességét igazolni, holott az nem is volt ellenjegyezve és hogy a behívások költségei a budgetet fogják-e terhelni?

Seitz: Mi osztrákok fogjuk fizetni Tiszáért!

Ellenbogen: Megengedi az elnök ur, ugyebár, hogy ezek a kérdések elég fontosak és tárgyilagosak arra, hogy a miniszterelnök válasza érdemesítse azokat. Olyan ügyet pendítettem meg, amelyet az egész közvélemény visszafojtott lélegzettel les (Helyeslés a szocialisták padjain.) s amelynek tárgyalásánál emlékezni fog rá az egész világ, hogy *a magyar miniszterelnök még nemrég féllábbal már a börtön küszöbén állott.* (Bravó! a szocialisták padjain.) *Ha Magyarországnak az a szerencsétlensége, hogy született gonosztevı, olyan ember, aki egykedvıen gázol a polgárvérben,* kormányozza, (Kaiser alelnök egyre csönget) az mireánk nem tartozik, de — mint hangsúlyozni fogom, — elnök ur...

Elnök: Rendreutasítja a szónokot és figyelmezteti, hogy mérsékelje magát.

Eldersch: *Tisza alávaló gonosztevı!*

Elnök: Ederscht is rendreutasítja.

Ellenbogen: *Igen, alávaló!* De én azt hiszem, hogy talán mégis érdekli az osztrák képviselıházat az a kérdés, hogy mi jogon és mi czímen jutunk mi ahhoz, hogy mi fizessük meg a magyar miniszterelnök *betyárkedvtelését.*

Elnök: Rendreutasítja a szónokot és megvonja tıle a szót.

Fresl (radikális cseh): Ami a magyar vasuti sztrájkot illeti, mi a szocialdemokraták-

kal szolidárisak vagyunk abban a tekintetben, hogy a magyar kormány eljárást a legélesebben elítéljük és csodáljuk, hogy a szocialdemokraták oly könnyen engedik magukat elütni a szólás jogától. Ha mivelünk történnék az, nem vennők a dolgot oly könnyedén és egyáltalán ezzel az ügygel nem a Koerber szempontjából foglalkoznánk, hanem ostromoznók a magyar kormány eljárásának durvaságát és szemtelenségét. Van nekünk is Csehországban egy ilyen esetünk, ha kicsinyben is. A Teichmann-féle reichenbergi szabó-czég segédei sztrájkba állottak. Erre a czég a 74. ezred parancsnokságától kért segítséget és az ezredparancsnokság öt egyenruhás szabót küldött a czég mőhelyébe, akik ott mint cs. és kir. sztrájktrórk dolgoznak. (Halljuk! Halljuk!) Mi lesz ebbıl, ha ez általános szokássá válik? (Helyeslés a radikális csehek részérıl.)

Ellenbogen: Három konkrét kérdést intéz az elnökhöz; elıször: vajjon hajlandó-e interpellációját a miniszterelnökkel közölni és annak komoly tartalmára való tekintettel odahatni, hogy Koerber sürgısen válaszoljon; másodszor az elnök azonosította-e magát és helyeselte-e a vérontást azzal, hogy megvonta tıle a szót?

Eldersch: Magyar elnök ilyesmit nem tenne!

Ellenbogen: És harmadszor: hajlandó-e az elıször kínálkozó alkalommal *figyelmeztetni ő felségét, hogy nincs rendjén, ha olyan emberrel ül egy asztalhoz, akit tetıtıl talpig vér szennyez be.* (Taps a szocialdemokraták padjain.)

A bukás.

A csapás, mely a vasutasok vereségével egy nagy társadalmi réteget ért, sokkal nagyobb, semhogy elmulaszthatnók felkutatni azokat az okokat, melyek ezt a szinte páratlanul álló vereséget elıidézték. A mélyére kell néznünk a bajnak, hogy leszürjük tanulságait s feljegyezzük magunknak a jövendı számára, nehogy harcaink közepette oly végzetnek legyünk osztályosai, mint az elbukott vasutasok.

A vereség csiráját hordozta magában az a körülmény, hogy a vasutasok minden komolyabb szervezkedés nélkül léptek sztrájkba. Ötletszerıen, az erők győjtése, szervezése nélkül kezdtek olyan harcot, amely csak egységes vezetés, szilárd összetartás mellett végzıdhetik diadallal. S ha ez az egy baj elegendı lett volna arra, hogy a harc katasztrófával végzıdjék, ezt a bajt csak fokozta, öregbítette, hogy sorsukat olyan politikai pártok kezébe tették le, amely pártoknak nincsen komoly gazdasági programja. A parlamenti pártokról tudjuk, hogy azok a polgári osztály pártjai. Programjuk tehát a kizsákmányolás. A kizsákmányolásból élnek, ebbıl győjtik a vagyont. Már most kérdjük, hogyan védelmezzenek meg a kizsákmányolás ellen azok, akik maguk is kizsákmányolók s akiknek a kizsákmányolás az élet föltétele. A bérharcz egy gazdasági harc a kizsákmányolók ellen. Hogyan várhatták tehát a vasutasok, hogy azok a polgári pártok, akik ellen mint társadalmi réteg ellen s mint az uralkodó osztály ellen ez a harc irányul, majd oda állanak a vasutasok pártjára és ezeknek érdekeit védik a maguk érdeke ellen. Ezt várni annyit jelentett, mint azt lesni, hogy a polgári pártok fölfalják önmagukat a vasutasok érdekében.

S hogy ilyet várni botorság volt, ezt megmutatták viselkedésükkel mindazok, akik látszólag a vasutasok mellé szegıdtek. Ezeknek a pártoknak viselkedése az árulások szakadatlan láncolata volt kezdettıl végig. Az egyik is, másik is az egész harcztama alatt csak arra törekedett, hogy a harcból politikai és erkölcsi hasznot merítsen.

Ezzel a lelketlenséggel tárgyalták a vasutasok ügyét a képviselıházban. Nem volt lélekemelőbb látvány dr. Vázsonyi Vilmos országgyőlési képviselı védelme se. Vázsonyi

Vilmos már elı parlamenti felszólalásában kiránczigálta az erkölcsi talajt a vasutasok lába alá. Mert a képviselı-védı nem mint védı, hanem mint *vádlo* lépett fel a parlamentben a vasutasok ellen. *Elítélte a vasutasok sztrájkját* s kijelentette, hogy *nem tud mentséget s nines is semmiféle mentség*, amelylyel a vasutasokat menteni lehetne eljárásukért.

Ha Vázsonyi, a védı elítélendınek tartja a védenctét, ugyan mit mondjon a királyi ügyész, a miniszter, akinek hivatalból az a kötelessége, hogy *vádoljon*.

De lelkiımeretlenség volt az egész függetlenségi párttól, hogy az elı napon tüzelte a vasutasokat s a rákövetkezı napokon már cserben hagyta, sőt a munka felvételére szólította őket. Az elı napon tetselegtek maguknak a mentők szerepében, de másnap megszólalt már bennük a maguk s a maguk osztályának az érdeke, fenyegetett haszna. S a haszon elıbbre való mindennél, még az igazságnál, még a becsületnél is. Ez a polgári pártok tisztessége.

Hitványság, komiszság, embertelenség dolgában mindezeket fölülmulta Tisza István. Ő a mai osztályállam, a mai undok kizsákmányolás legfıbb ıre és védelmezıje. Katonákkal, rendırökkel s az államhatalom rendelkezésére álló minden törvénytelen eszközzel sietett a legdurvább erıszakba fojtani ezt a mozgalmat.

Ebben a sok piszokban, galádságban, megsegyenitı embernyuzásban csupán a szocialdemokrata-párt járt el tisztán és becsületesen. Amikor már mindenki elhagyta a vasutasokat, a sztrájk ötödik napján a szocialisták támogatását kérték. S a munkások pártja kész volt erre a támogatásra. De *Lengyel Zoltán* és *Vázsonyi Vilmos* még a bukás szélén is görcsösen ragaszkodtak ahhoz, hogy ez a sztrájk *csak nekik* juttasson népszerűséget s a legnagyobb óvatossággal úgy intézték a dolgokat, hogy a szocialisták csak mumusokként legyenek kijátszhatók. Erre azonban — és nagyon helyesen — a szocialisták nem akartak vállalkozni.

És hogy végül még egy árulóról szóljunk, fel kell említenünk a polgári sajtót is. Ez is tüzelte az elı napokban a vasutasokat, de a harmadik napon már oldalba támadta őket. Dicséretre méltó kivétel csak a „*Pesti Napló*“ volt a napilapok között. Ez a lap becsülettel kitartott mellettük, még akkor is, amikor már mindenki elszókött a harcosok mellıl.

Látnivaló, hogy a proletárság — s a ki-nevezett vasutasoknak be kell ısmernie, hogy ők proletárok — csak a maga erejére támaszkodva vivhatja ki diadalát. A polgári pártok támogatása nem ıszinte, nem becsületes. A polgári pártok lenyügözni s nem felszabadítani akarják a proletárságot. Ezt az igazságot megerısítette a vasutasok mostani sztrájkja is.

Am ne siránkozzunk, ne szıjünk összeesküvéseket, ne vessük a hibákat egymás szemére tisztelt urak. Szálljunk magunkba, vonjuk le a tanulságokat s cselekedjünk.

Elsı és legégetıbb kötelesség a *szervezkedés*. Ha jóváhagyják, nagyon jól van. Ha nem hagyják jóvá, ennek dacára, sőt ha kell, üldöztetés ellenére is, *de szervezkedni kell*. Hagyják a régi frázisokat, valószínűleg hogy Bulgáriától Angliáig a világ összes vasutasainak meleg rokonszenve vont glóriát a küzdık homloka köré. Belátták, hogy az elnyomottak testvérek ezen a földön, faji és valláskülönbség nélkül. Ne áttaljanak hát az *osztrák vasutasok* gyönyörű szervezetétıl mintát venni; vagy ha hazait akarnak, késszen kínálkozik a *vasuti munkások jól megkonstruált szervezete*. Hagyjanak föl aztán mindenféle összeköttetéssel, amely őket a polgári pártokkal összefűzi. A harc s vereség nehéz napjaiban kitünt, hogy mit érnek. El velük a birtokhoz s gyárhoz, amelyek harcát vivják ők a parlamentben, csak akkor foglalkozva az elnyomott osztályokkal,

ha a választás képei tünedeznek föl agyukban. Tanulják ellenben meg a szociáldemokrata-párt elveit, majd meglátják, hogy mit vesztenek a cserén. Nehéz harcokban megacézósdott testvérek százezrei, öntudat, emberi méltóság s műveltség nem megvetendő dolgok. Bajtársakat nyerni a helyzet javítására irányuló küzdelemben s aztán velük együtt részt venni az emberiség felszabadításában a nyomor s butaság alól, egy új csodás kultúrát s szabadságot teremteni milliók számára: egy emberi élet méltó tartalma. Az első s mindenképpen föltétlenül szükséges lépés: *csatlakozni a vasuti munkások mozgalmához s velük vállvetve küzdeni.*

Betegsegélyezésünk ügye.

Igen fontos érdekünk parancsolja, hogy a „Magyar államvasutak betegsegélyző pénztárával”, mint intézettel közelebből megismerkedjünk. Ez a pénztár a mi filléreinkből létesült és áll fenn, a mi érdekeinket van hivatva szolgálni, tehát a mienk. Ezt eddig csak azért nem vettük észre, mert jóformán magunk sem ismertük a pénztárral szemben fennálló jogainkat, a vasut-intézet pedig a pénztárt teljesen magáénak tekintette és tekinti maig is s mint saját tulajdonával bánik vele. Ez kifejezésre jut a pénztár igazgatásában. Noha a törvény és a pénztár alapszabályai is biztosítják a tagoknak a jogot arra, hogy a pénztár vezetésébe befolyjanak, azt irányítsák, ez a jog maig nem érvényesült. Egyrészt a magunk közömössége miatt, másrészt azért is, mert a vasut igazgatósága örök jogot vél formálhatni abból, hogy a pénztár szerveit a saját hatáskörében, kinevezés útján állítsa össze. Már pedig ez nem áll, ezt sem törvény, sem alapszabály elő nem írja, de sőt meg sem engedi. A tagoknak, tehát mindazon vasuti alkalmazottaknak, akik a betegsegélyző pénztár fentartásához járulékok fizetésével hozzájárulnak, törvényes joguk van ahhoz, hogy a pénztár igazgatási szerveit a reájuk eső kétharmad részben maguk alkossák, a saját kebelükből, szabad választás útján. A pénztár alapszabályainak 26. §-a szerint a tagok minden 300 tag után egy kiküldöttet választanak. Az 1902. évi taglétszámot véve alapul, a pénztárnak ma legalább 297 küldöttének kell lenni, akik mint a tagok törvényes képviselői az igazgatóság képviselőivel együtt a közgyűlést alkotják.

A tagok küldöttei választják a közgyűlésen az igazgatóság kétharmadrészét, szintén a saját kebelükből egy harmadrészt pedig a vasut igazgatósága jelöl ki. Ily módon tehát a pénztár igazgatásában, vezetésében a tagoknak kétharmadrészben kell részesedniük. Ez volna a törvényes, a szabályszerű állapot. Ennek azonban eddig vajmi kevés nyomát láttuk. Nem tudni miért; a közgyűlést eddig csaknem kizárólag az igazgatóság kirendeltjeiből állították össze, a pénztár összes ügyeit az irodából kidirigált emberekkel intézték el eddig, ott tehát a tulajdonképpeni tagok nagy zömének képviselete eddig egyáltalán nem volt.

Ez nem csak hogy nem egészséges, de még csak nem is törvényes állapot. Eszerint a pénztárt nem a tagok alkotják, itt a tagok csak anyagnak tekintetnek, amelyből a vasut annyit présel ki a kötelező járulékok címén, amennyit akar s ezzel szemben annyit nyújt neki — szintén amennyit akar. Csak ennek az állapotnak köszönhető, hogy a vasuti alkalmazott, ha megbetegszik, teljesen ki van szolgáltatva a pénztár orvosai, közgei kényekedvének. Gyógykezelést alig kap, a segély pedig, amit a pénztár részére biztosít, a legminimálisabb. Járulékok címén a pénztár a bér vagy fizetés 3%-át szedi. (Más pénztáraknál 2—2½%-ot.) A segélypénz pedig nem több 50%-nál, vagyis a törvényes legkisebb segélynél. Az alapszabályok 11. §-ában igaz ott van, hogy a betegsegélyző-pénztár „külö-

nös figyelmet érdemlő esetekben” a segélyeket kiterjesztheti: a tagok családtagjai után is fizethet temetési segélyt, adhat az özvegynek végkielégítést, felemelheti a táppénzt 75%-ra, a szolgálatban szerencsétlenül jártakat egy évig segélyezheti stb. De ezek nem biztosított segélyek, ezeket a pénztár csak olyanok részére nyújtja, akik *különös figyelmet érdemelnek* (!). Ez a „különös figyelem” majdnem úgy hangzik, mintha a máv., vagy a pénztár igazgatósága már az alapszabályokban biztosítani akarná a protekció jogát kegyeltjei számára. Ilyen sokféleképp magyarázható rendelkezés egy oly komoly czélú intézet alapszabályaiban, mint a mi betegsegélyző-pénztárunk, nem foglalhat helyet. Különösen furcsán hangzik az „elszerencsétlenülés folytán megsérültek” egész évi segélyezése. Nem azért tesszük ezt szóvá, mintha szerencsétlenül járt kartársainktól sajnálnók a segélyt; hanem ezzel a vasut, mint munkaadó a saját kötelezettségét háritja át a pénztárra, tehát az alkalmazottak összeségére. Mert ha a szolgálatban valaki szerencsétlenül jár, a vasutnak törvényes kötelessége róla gondoskodni. Ilyformán egy évig a betegsegélyző-pénztár gondoskodik róla s csak azután esetleg a vasut-intézet.

Itt csak nagyjában kaptunk ki egynéhány sérelmet a sok közül. Az egész tömegére a vizátságoknak itt nem terjedhetünk ki, gondunk lesz azonban reá, hogy a betegsegélyző-pénztár ügyeit bővebben ismertessük a munkástársakkal, hogy végre megszűnjék az a nemtörődömség, amelylyel társaink minden ügyükkel szemben viseltetni látszanak. A betegsegélyző-pénztár ez évi közgyűlése külsőben van, az alapszabályok értelmében május hóban meg kell azt tartani. Küldött választás tudtunkkal ezideig a tagok részéről nem történt, az igazgatóság eziránt nem intézkedett. Ha azonban a választás kitűztnék, már eleve is figyelmeztetjük a munkástársainkat, hogy a törvény és alapszabályokban biztosított jogaikat ne hagyják sem pihenni, sem eldoboztatni, hanem éljenek azgal akként, hogy küldjenek akaraterős, felvilágosult munkásokat a pénztár közgyűlésére, akik ott a tagok érdekeit kellőképpen képviselni és megővni tudják.

A vidéki városokban levő munkástársainkat felszólítjuk, hogy ahol még bizalmiférfit nem választottak volna, azt minél előbb tegyék meg, hogy az országos értekezletet megtarthassuk.

Hirek.

A „Magyar Vasutas” első száma már is nagy forradalmat idézett elő a vasuti munkások körében. Egy rég érzett hiány lett a „Magyar Vasutas”-sal pótolva. Összekötő kapcsot teremtett az állam kizsákmányolt proletárjai között, akiknek még az sem szabad, hogy a maguk kedve szerint szervezetet létesítsenek. Ezt a szervezetet van hivatva a „Magyar Vasutas” pótolni. Itt tárjuk fel szenvedéseinket, itt mondjuk el panaszainkat és itt mutatunk rá azokra a gyógszerekre, melyek a vasuti munkást nyomorúságos helyzetéből kiragadják. Csoportosuljatok, tömörüljétek hát e lap köré, amely a ti lapotok, mert a ti szenvedésetek szülte azt világra. Forduljatok a laphoz minden bajtokkal s a lapnak lesz gondja arra, hogy minden hangot meghalljanak ott, ahol oly nagyon szeretnek süketek lenni.

Támogassátok a lapot. Fizessetek elő és terjeszszétek. Szerezzétek neki előfizetőket, olvasókat, mert minden lap annál nagyobb hatalom, mennél több szív érez vele. S ha

hatalmassá tettétek a lapot, hatalmasá letetek magatok is.

Előre, vasuti munkások!

A m. kir. államvasutak betegsegélyző pénztára május havában tartja a rendes évi közgyűlést. Felkérjük *munkástársainkat* arra, hogy ne engedjenek az irodából „küldötteket” kivezényelni. Minden munkásnak joga van a választáshoz, válaszszanak tehát olyan embert, kiről meg vannak győződve, hogy az összmunkásság ügyét önzetlenül, becsületesen fogja képviselni. Választás után kérjük a küldött címét esetleges panaszokkal együtt azonnal velünk közölni, mert a közgyűlés előtti estén egy előértekezletet óhajtunk tartani.

Az áldozatok. Beláthatatlan ma még, hogy a kormány lelketlenségének hány áldosata lesz a sztrájkoló vasutasok között. Tisza István szívtelensége közismert dolog s nem lehetetlen, hogy az áldozatok száma jóval nagyobb lesz, semmint hinnők. Mi lesz azokkal, kik fogházba kerültek csak azért, mert javítani akarták kartársaik nyomorúságos helyzetét? Mi lesz a bebörtönzöttek családjaival? Mi lesz azokkal, akiknek kiadták az utat, hogy vénségükre más kenyérkereset után nézzenek? A proletároknak, a nyomorgó, egyszerű munkásokban megvan az egytűvé tartozandóságnak az az érzése, hogy támogatja azokat, akik a harcban elestek. Meglesz-e ez az érzés azokban, akik nem vallják magukat proletároknak, hanem uraknak és hazafiaknak?! Hát lássuk, mennyit ér az ui tempó és a hazafiaskodás.

Május elseje. Felhívjuk a vasuti munkásokat, hogy a május elseji körmenetben részt vegyenek. Ha ma még nem vonulhatnak ki mint önálló szervezet, minden munkás szegődjék a neki megfelelő szervezetbe, vagy csoportba. Aki bádigos, menjen a bádigosok szervezetébe. A lakatos a lakatosok közé, akik jelző-táblák alatt csoportosulnak május elsején *délután 2 órakor a Tisza Kálmán-terén.* Vasuti munkások! Ott legyetek mindannyian!

Álljatok glédába! Május másodikán a király Bécsből Budapestre utazik. Vasuton jön s ti vasutasok láthatjátok a galambósz fejét, a szelid szemeket. Várni és fogadni fogjátok a vonatot. Diszbe öltöztök, amikor a vonat az állomások és pályarörök viskói előtt elrohog. Látni fogjátok és glédába állva, köszöntitek a felséges urat. A pálya szabad, a munkaerő igába fogva, most tehát jöhet már királyunk. Köszönsétek őt azzal a tisztelettel, melyet a törvényt parancsol. És ha a köteles tisztelet megadása közben az a gondolat motoszkálna a fejetekben, hogy e felséges ur mozgositotta az ezredeket s ezen a mozgositáson törött meg részben vagy egészen a ti harczotok, melyet nyomorúságos kenyerért vívtatok kizsákmányolótok ellen, ne adjatok kifejezést annak a gondolatnak. Tartásotok magatokba fojtva s gondolatok arra, hogy rabszolgák vagytok. A rabszolgának pedig az a kötelessége, hogy fejet hajtson még a korbács előtt is, mely véresre verte testét. Tehát csönd vasutasok. Jön a király. Álljatok glédába és köszönjétek!

Jogi tanács. Felszólítjuk az összes vasuti munkásokat, hogy bármiféle peres ügyben, melyet az államvasutak ellen megindítani akarnak, *a megindítás előtt* forduljanak akár személyesen, akár levél útján a „Magyar Vasutas” szerkesztőségéhez (Csömöri-ut 28. szám.), ahol a szükséges utbaigazítást díjmentesen megkapják.

Felelős szerkesztő és kiadó:

FARAGÓ PÁL.

Mindenemű levelezések és egyéb küldemények a MAGYAR VASUTAS szerkesztőség és kiadóhivatalába, VII., Csömöri-ut 28. szám alá intézendők.